NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observațiile atente asupra ediției *princeps* și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

a) ȣ final postconsonantic a fost transcris prin *-u*, dar neexistînd nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui cu ь (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ȣ final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin *-u*: десацїȣ (de sațiu).

c) ю final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мѣ скȣлаю = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul *-tor* (жȣдекѫторю = judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (черю = ceriu) sau în vocală (ґраю = graiu), a fost transcris prin *-iu*.

d) ѣ în poziție *e* (чѣре = cêre) și în poziție *i* (єгѵптѣнїи = eghiptênii) a fost transcris prin *ê*, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin *-ea*. Tot prin *ê* a fost transcris uneori și ꙗ (мȣꙗре = muiêre), datorită frecventelor alternante cu ѧ; în restul cazurilor, ѣ a fost transcris prin *ia* (тъꙗт = tăiat, деспȣꙗт = despuiat) sau *ea* (нꙗм = neam, ne-am, диминꙗца = dimineața) (pentru detalii, vezi ST.L. FAC., p. 49—51. SL.L., p. 49—51).

e) ѧ în poziție *-e*, *-i* (жȣнґѧре, вѣтрилеле) a fost transcris tot prin *ê* (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, ѧ a fost redat prin diftongii *ea* și *ia*. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin *ea*, *ia* chiar dacă în silaba următoare erau *e*, *i* (непрїѧтинȣл = nepriiatinul, боѧрїи = boiarii). În poziție finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin *-ă*, din considerente de morfologie istorică (апропїѧ = apropiă, жȣнґїѧ = junghiă).

f) Deși valoarea dominantă a lui ъ este aceea de *ă*, iar a lui ѫ, aceea de *î*, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (мънтȣи/мѫнтȣи = mîntui; гърлъ = gîrlă; кърѫриле = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънїе = mănie, пънне = păine, пънъ = pănă, ръдика = rădica, рънникїи = rănichii).

g) Frecventa alternanță a consoanelor *-ș* / *-și*, *-ț* / *-ți* (сорц/ сорци = sorț / sorți, ґръиц / гръици = grăiț / grăiți, скосе́ш / скосе́ши = scoseș / scoseși), se reflectă ca atare în textul ediției de față.

h) ч final suprascris a fost transcris uneori prin *-ce*, în spiritul textului (нич = nice, къч = căce).

i) ѵ și ѵ au fost transcrise prin *i* chiar în cazul cuvintelor străine: єґѵптѣнїи (eghiptênii), кѵр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ъı are valoare de *i*, el a fost notat ca *i*: ѧпъıне = împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin *i*: мѫниле = mîinile, лȣ̑ = lui.

l) Vocalele și consoanele duble au fost redate întocmai (четаате = cetaate, саамъ = saamă, дрептаате = dreptaate, Анна = Anna, Арран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) є la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin *ie* (ва еши = va ieși, вое = voie, плоае = ploaie), fie prin *e* (ел = el, ера = era, єщи = ești, мне = mie, ен = ei, скрие = scrie).

2) ѧ inițial a fost transcris prin *ia* (ѧсте = iaste, съ ѧи = să iai), dar și prin *ea* (пре ѧ = pre ea); aceeași iteră precedată de ѣ a fost redată prin *ea* (ачѣѧ = acêea).

3) Potrivit aceloraşi norme, ѣ final a fost transpus prin *ia* în ачещѣ (aceștia).

4) ѧ urmat de *n* a fost transcris *î* sau *în* (ѧнълциме = înălțime, ѧноѧще = înnoiêște), iar înaintea labialelor *p* și *b*, *îm* (ѧпърат); urmat de *n*, ѧ a fost redat însă și în acest caz prin *î* (ѧнптрат = înpărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale (бинекȣвѫнтавою = binecuvînta-voiu, ȣнтделемнȣл = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință, aveau o flexiune proprie (ȣнтȣлȣи де лемн = untului de lemn).

BDD-B789-06 © 1991 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 21:59:49 UTC)

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (ѕѣ=se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat: ѡ҃ѡ сѣтъ҃ѕдаръ=și s<ă> săturară; ѡ҃ѡ спѣмжнтѣѕѧ= și să s<e> spămîntèze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală *(i)* după consoanele *m*, *ș* și *l*, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), bgloslovi, blgslvi (blagoslovi), blestema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu — Dmnzău (Dumnezeu —Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv); mrte (moarte), mrtul (mortul) sfți (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps*: (în loc de цдрѣ (greșit), кдрѣ=cară; în loc de чрѣѧѵ= cerelui, чрѣѧѵѧ=ceriului; în loc de пестрє копсєдє= pestre copsele, прєстѣ коапсєдє= preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru coloane ce încheie pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă, la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei* moderne, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).

BDD-B789-06 © 1991 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 21:59:49 UTC)